

**Međunarodna udruga sudaca
Opće povelja sudca
Usvojila Središnja skupština Međunarodne udruge sudaca u Tajvanu, 17.
studenog 1999.,
Dorađeno u Santiagu de Chile, 14. studenog 2017.**

Uvod

„Nema slobode ako moć suđenja nije odvojena od zakonodavne i izvršene vlasti“ napisao je Montesquieu u svom djelu „Duh zakona“. Pod utjecajem Montesquieu-ove filozofije, poznati američki državnik i pravnik Alexander Hamilton okarakterizirao je u 1780-ima u broju 78. „Federalista, ili novi Ustav“ položaj sudstva vis-a-vis drugih vlasti ovim upadljivim riječima: *“Tkogod pažljivo razmotri različite vlasti mora uočiti, da, u sustavu vlasti u kojoj su one međusobno odvojene, da sudbena vlast, po samoj prirodi svojih ovlasti, uvijek će biti najmanje opasna za politička prava Ustava; zato što ima najmanju mogućnost da ih povrijedi i ozlovolji (...) Bez usporedbe, sudbena vlast je najslabija od triju grana vlasti; Nikada ne može napasti s uspjehom preostale dvije; i potrebna je svaka moguća briga kako bi se obranila od napada.*

Ključan preduvjet za vladavinu prava je nesumnjivo neovisnost sudbene vlasti.

Stoga je, prijeko potrebno konsolidirati tu vlast kako bi se osigurala zaštita građanskih prava od napada Države i drugih skupina s posebnim interesima.

Temeljna načela vezana uz neovisnost sudbene vlasti su donesena 1985. od strane Ujedinjenih naroda. Imenovan je posebni izvjestitelj za neovisnost sudaca i odvjetnika kako bi se osiguralo poštovanje tih standarda i da ona evoluiraju do viših razina u interesu građana. Međunarodne organizacije na regionalnoj razini, a posebno Vijeće Europe, u proteklim godinama je donijelo mnoge takve standarde.

„Imajući u vidu, da u izvršavanju svojih pravnih ovlasti, uloga sudaca je ključna za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda“ i „želeći promicati neovisnost sudaca, koji je sastavni element vladavine prava, i stoga neophodna za nepristranost sudaca i funkcioniranje pravosudnog sustava“, Vijeće Europe, u preambuli Preporuke 2010/12 o sucima: nezavisnost, učinkovitost i odgovornost, istaknulo je da „nezavisnost sudstva osigurava svakoj osobi pravo na pošteno suđenje i stoga nije povlastica za suca, već jamstvo za poštovanje ljudskih prava i temeljnih sloboda, omogućujući svakom pojedincu povjerenje u sudbeni sustav.“

Bez obzira na koristi ovog korpusa zaštitnih mjera, zadatak je organizacije kakva i je Međunarodna udruga sudaca promicati vlastita pravila težiti da ona poprime trajni karakter širom svijeta, a također da obrati pozornost na razvoj (evoluciju) takvih standarda, s ciljem priznavanja većih jamstava sucima i tužiteljima.

Nakon usvajanja regionalnih povelja, u razdoblju od 1993 do 1995, Opća povelja o položaju sudaca je jednoglasno usvojena 1999. od strane Međunarodne udruge sudaca. Od tada, iskrsnula su mnoga pitanja, koja se nisu mogla predvidjeti u tom trenutku. To je posebice slučaj u

pitanjima vezanim uz etiku i deontologiju, koja su se razvijala na temelju mnogobrojnih i legitimnih zahtijeva građana i na razvoju koncepta nepristranosti.

To je također slučaj s razvojem komunikacije, u svijetu koje se sve više otvoreniji i „povezaniji“. Zaključno, isto vrijedi, u okviru otežanog ekonomskog konteksta, za pitanja proračuna kao i za pitanja plaća i opterećenja sudaca.

O ostalim pitanjima se Međunarodna udruga sudaca bavila u okviru rada Prve radne skupine.

U trenutku, kada su u mnogim zemljama prava sudbene vlasti ugrožena, sucima se prijeti, tužitelji su okrivljeni, ažuriranje Opće povelje o položaju sudaca iz 1999 postaje potreba.

Tijekom sastanka 2014. u Foz do Iguacu, Središnji odbor Međunarodne udruge sudaca odobrilo je preporuku Predsjedničkog odbora da se ažurira Povelja iz Tajvana 1999.

Tijekom sastanka u Barceloni osnovana je radna skupina sa zadatkom da pripremi nacrt nove Povelje.

I to u sastavu:

- Christophe REGNARD, Predsjednik Međunarodne udruge sudaca (Francuska), Predsjednik radne skupine;
- Giacomo OBERTO, Glavni tajnik Međunarodne udruge sudaca (Italija)
- Janja ROBLEK (Slovenija)
- Julie DUTIL (Kanada)
- Alyson DUNCAN (SAD)
- Walter BARONE (Brazil)
- Mario MORALES (Puerto Rico)
- Marie Odile THIAKANE (Senegal)
- Scheik KONE (Mali)
- Günter WORATSCH, Počasni predsjednik Međunarodne udruge sudaca (Austrija), u svojstvu Predsjednika Vijeća Počasnih Predsjednika.

O nacrtu povelje se raspravljalo tijekom proljetnog zasjedanja Regionalnih grupa u travnju i svibnju 2017. kao i tijekom sastanka Središnjeg odbora u Santiago de Chileu.

Povelja, koja predstavlja minimum potrebnih jamstava, je jednoglasno donesena 14. studenog 2017. uz prisustvo gosp. Diega Garcije Sayana, posebnog izvjestitelja Ujedinjenih naroda za neovisnost sudaca i odvjetnika .

Članak 1.-Opća načela

Sudbena vlast, kao jamac vladavine prava, je jedna od triju vlasti svake demokratske Države. Suci će u svom radu osigurati svakome pravo na pošteno suđenje. Promicati će prava pojedinaca na javno i pošteno suđenje u određivanju njihovih građanskih prava i obaveza ili bilo kakvih kaznenih optužbi protiv njih, unutar razumnog vremenskog roka od strane neovisnog i nepristranog suda, osnovanog na temelju Zakona.

Neovisnost sudaca je neophodna za nepristranu pravdu u okviru Zakona. Ona je neodvojiva. To nije prerogativa ili povlastica darovana za vlastiti interes sudaca, već je predviđena za vladavinu prava i interes bilo koje osobe koja traži i čeka nepristranu pravdu. Sve institucije i vlasti, bilo nacionalne ili međunarodne, moraju poštovati, štiti i braniti tu neovisnost.

Članak 2-Vanjska nezavisnost

Članak 2-1. Jamstvo neovisnosti u propisima najviše razine

Sudska neovisnost mora biti sadržana u Ustavu ili na najvišoj mogućoj pravnoj razini.

Sudbeni položaj mora biti osiguran Zakonom koji stvara i štiti sudsku službu koja je istinski i djelotvorno neovisna od drugih državnih vlasti.

Sudac, kao nositelj sudačke dužnosti, mora biti sposoban izvršiti sudačke ovlasti oslobođene od društvenog, ekonomskog i političkog pritiska, te samostalno od drugih sudaca i uprave pravosuđa.

Članak 2-2. - Sigurnost ureda

Suci - jednom imenovani ili izabrani - uživaju u mandatu do starosne dobi umirovljenja ili prestanka mandata.

Sudac mora biti imenovan bez ikakvog vremenskog ograničenja. Ukoliko pravni sustav predviđa mandat na određeno vrijeme, uvjeti imenovanja trebali bi osigurati da neovisnost pravosuđa nije ugrožena.

Niti jedan sudac ne može biti premješten na drugi položaj ili promoviran bez njegovog / njezinog dogovora.

Sudac ne može biti premješten, suspendiran ili uklonjen s dužnosti, osim ako to nije propisano Zakonom, a onda samo kao posljedica stegovnog postupka, uz poštivanje prava na obranu i načela kontradiktornosti.

Svaka promjena prisilnog sudačkog umirovljenja ne smije imati povratno djelovanje.

Članak 2-3 - Sudbeno vijeće

U cilju očuvanja neovisnosti sudbene vlasti potrebno je uspostaviti Sudbeno vijeće ili drugo

odgovarajuće tijelo, osim u zemljama gdje je ta neovisnost tradicionalno osigurana drugim sredstvima.

Sudbeno vijeće mora biti potpuno neovisno od drugih državnih vlasti. Ono mora biti sastavljeno od većine sudaca koje su izabrali njihovi kolege, prema postupcima koji osiguravaju njihovu najveću zastupljenost.

Sudbeno vijeće može imati članove koji nisu suci, kako bi predstavljali raznolikost civilnog društva. Kako bi izbjegli bilo kakvu sumnju, takvi članovi ne mogu biti političari. Oni moraju imati iste kvalifikacije u pogledu integriteta, neovisnosti, nepristranosti i vještina kao i suci. Nijedan član Vlade ili Parlamenta ne može biti istovremeno i član Sudbenoga vijeća. Sudbeno vijeće mora imati najveće ovlasti na području zapošljavanja, osposobljavanja, imenovanja, napredovanja i stegovne odgovornosti sudaca.

Mora se previdjeti mogućnost savjetovanja drugih državnih vlasti s Vijećem o svim mogućim pitanjima koja se odnose na položaj sudaca i etiku, kao i na sve teme vezane za godišnji proračun pravosuđa i dodjelu sredstava sudovima, o organizaciji, funkcioniranju i javnom imidžu pravosudnih institucija.

Članak 2-4 –Sredstva za sudstvo

Druge vlasti države moraju osigurati sudstvu sredstva koja su potrebna kako bi se odgovarajuće opremilo za obavljanje svojih zadaća. Sudstvo mora imati priliku sudjelovati ili biti saslušano u odlukama vezanim za proračun sudstva kao i materijalnim i ljudskim resursima koji su dodijeljeni sudovima.

Članak 2-5 - Zaštita suca i poštivanje presuda

Sudac mora imati zakonsku zaštitu od prijetnji i napada bilo koje vrste, koja može biti usmjerena protiv njega/nje, dok obavlja svoje dužnost. Fizičku sigurnost za suca i njegovu obitelj mora osigurati država. Kako bi se osiguralo nesmetanost sudskih rasprava, država mora omogućiti sigurnosne mjere za sudove. Treba izbjegavati svaku kritiku protiv presuda, koja može ugroziti neovisnost pravosuđa ili ugroziti povjerenje javnosti u sudbenu vlast. U slučaju takvih navoda moraju se uspostaviti odgovarajući mehanizmi, tako da se parnice mogu pokrenuti, a predmetni suci mogu biti pravilno zaštićeni.

Članak 3-Interna samostalnost

Članak 3-1: Podčinjavanje suca zakonu

U izvršavanju sudačke dužnosti sudac je jedino subjekt prava i mora razmatrati samo pravo.

Hijerarhijska organizacija sudstva u smislu podčinjavanja sudaca predsjednicima sudova ili višim sudskim instancama u procesu donošenja sudskih odluka, izuzev u postupcima povodom pravnih lijekova kako je opisano dolje (članak 3-2.), bi bila povreda načela sudačke neovisnosti.

Članak 3-2: Osobna autonomija

Nije prihvatljiv bilo kakav utjecaj, pritisak, prijetnja ili intervencija, bilo izravna ili posredna, od bilo kojeg tijela.

Zabrana naredbi ili uputa, bilo koje vrste, na suce se ne odnosi na više sudove, kada ukidaju odluke nižih instanci, u zakonito uređenom postupku.

Članak 3-3: Sudska uprava

Pripadnici sudbene vlasti moraju biti savjetovani prije bilo kakve odluke od utjecaja na izvršavanje sudačke dužnosti.

Kako sudska uprava može utjecati na neovisnost sudstva, mora prvenstveno biti povjerena sucima.

Suci su odgovorni za svoje postupke i moraju među građanima širiti korisne informacije o provođenju pravde.

Članak 3-4: Dodjela predmeta

Dodjeljivanje predmeta mora biti utemeljeno na objektivnim pravilima, koja su prethodno utvrđena i priopćena sucima. Bilo kakva odluka o dodjeli predmeta mora biti donesena na transparentan i provjerljiv način.

Predmet ne smije biti povučen od (raspravnog) suca bez valjanog razloga. Procjena takvih razloga mora biti utemeljena na objektivnim kriterijima, unaprijed utvrđenih zakonom i nakon transparentnog postupka od tijela unutar sudstva.

Članak 3-5: Sloboda izražavanja i udruživanja

Suci, kao i svi građani uživaju slobodu izražavanja. Međutim, u izvršavanju tog prava, moraju pokazati suzdržanost i uvijek se ponašati na takav način, kako bi sačuvali dostojanstvo svoga položaja, kao i nepristranosti i neovisnosti sudstva.

Pravo suca da pripada profesionalnom udruženju mora biti prihvaćeno kako bi se omogućilo da se suci konzultiraju o glade primjene njihovih prava, etičkih i drugih pravila, kao i o pravnim sredstvima, u cilju da zaštite svojih legitimnih interesa i neovisnosti.

Članak 4.-Izbor i obuka

Članak 4-1: Izbor

Zapošljavanje ili izbor sudaca mora biti utemeljeno na objektivnim kriterijima, koje mogu osigurati profesionalne vještine; izbor mora provesti tijelo koje je naznačeno u članku 2-3. Povelje.

Izbor se mora provesti neovisno od nečijem spolu, narodnosti ili socijalnom porijeklu, filozofskim i političkim stavovima ili religijskim vjerovanjima.

Članak 4-2: Obuka

Početno i daljnje stručno usavršavanje, ako osiguravaju neovisnost sudstva, kao i dobru kvalitetu i učinkovitost sudstva, predstavljaju pravo i dužnost sudca. Usavršavanje će biti organizirano pod nadzorom sudbene vlasti.

Članak 5-Imenovanje, napredovanje i procjena rada

Članak 5-1-Imenovanje

Izbor i svako imenovanje sudca mora se izvesti u skladu sa objektivnim i transparentnim kriterijima utemeljenim na pravilnim stručnim kvalifikacijama.

Izbor mora provesti neovisno tijelo određeno člankom 2-3 Povelje ili drugo odgovarajuće tijelo.

Članak 5-2-Napredovanje

Kada nije utemeljeno na senioritetu, napredovanje suca mora biti utemeljeno isključivo na kvalitetama i osobinama, provjerenim tijekom izvršavanja sudačke dužnosti, na objektivnim i usporedivim procjenama.

Odluke o napredovanju moraju biti donesene u okviru transparentnog postupka utvrđenog zakonom. Donose se samo na zahtjev suca ili uz njegov pristanak. Kada odluku donosi tijelo iz članka 2-3 Povelje, sucu čiji je zahtjev za napredovanje odbijen, mora biti omogućeno ulaganje žalbe protiv takve odluke.

Članak 5-3-Ocjenjivanje

U zemljama gdje se rad sudaca ocjenjuje, procjena mora biti prvenstveno kvalitativna i opravdana, kao i utemeljena na profesionalnim, osobnim i društvenim sposobnostima suca; a glede napredovanja na administrativne funkcije, mora se temeljiti na menadžerskim sposobnostima suca.

Procjena se mora temeljiti na objektivnim kriterijima, koji su prethodno javno objavljeni. Postupak procjenjivanja mora uključivati i suca na kojeg se odnosi, a kojem će biti omogućeno ulaganje žalbe protiv odluke o procjeni pred samostalnim tijelom.

Ni pod kojim uvjetima se rad sudaca može procjenjivati na temelju odluka koje su donijeli.

Članak 6-Etika

Članak 6-Opća načela

U svakoj prigodi, suci se moraju voditi etičkim načelima.

Takva načela, vezano za njihove profesionalne dužnosti i načine ponašanja, moraju voditi suce i biti dio njihove obuke.

Ova načela trebaju biti javno objavljena kako bi se povećalo povjerenje javnosti u suce i sudstvo. Suci trebaju preuzeti vodeću ulogu u razvijanju tih etičkih principa.

Članak 6-2-Nepristranost, dostojanstvo, nekompatibilnosti, suzdržanost

U izvršavanju sudačkih dužnosti sudac mora biti nepristran i trećim osobama to mora biti vidljivo.

Sudac mora izvršavati svoju dužnost s suzdržanošću i brigom za dostojanstvo suda i svih zainteresiranih osoba.

Sudac se mora suzdržati od svakog ponašanja, djelovanja ili izražavanja takve vrste da učinkovito utječe na povjerenje u njegovu/njezinu nepristranost i neovisnost.

Članak 6-3-Efikasnost

Sudac mora marljivo i efikasno obavljati svoje dužnosti bez nepotrebnog zakašnjenja.

Članak 6-4-Vanjske aktivnosti

Sudac ne smije izvršavati bilo koju funkciju, bilo javnu ili privatnu, plaćenu ili besplatnu, koja nije potpuno kompatibilna s dužnostima i položajem suca.

On/ona mora izbjeći svaki mogući sukob interesa.

Sudac ne može biti predmetom vanjskih zaduženja, bez svojeg pristanka.

Članak 6-5- Mogućnost obraćanja suca neovisnom tijelu radi dobivanja savjeta

Kada sudac smatra da je njegova neovisnost ugrožena, mora mu biti pružena mogućnost da se obrati neovisnom tijelu, po mogućnosti tijelu iz članka 2-3 Povelje, kako bi se upoznali sa činjenicama i da pruže pomoć i potporu.

O etičkim pitanjima, sucima treba biti pružena mogućnost savjetovanja sa nekim tijelom unutar sudstva.

Članak 7-Disciplina

Članak 7-1-Stegovni postupak

Provođenje sudske i disciplinske mjere protiv sudaca mora biti organizirano na takav način, da ne kompromitira izvornu neovisnost sudaca, i da se pozornost posvećuje samo razlozima koji su objektivni i relevantni.

Stegovni postupak bi se trebao voditi od strane neovisnog tijela, čiju većini čine suci, ili drugog odgovarajućeg tijela.

Osim u slučaju namjere ili krajnje nepažnje, koja je utvrđena u konačnoj presudi, protiv suca ne može se pokrenuti stegovni postupak kao posljedica tumačenja zakona ili procjene činjenica ili vaganja dokaza koje je proveo da bi riješio predmet.

Stegovni postupak se provodi u skladu sa načelom zakonom određenog postupka. Sucu se mora omogućiti sudjelovanje u stegovnom postupku kao i mogućnost zastupanja po odvjetniku ili kolegi. Stegovne odluke moraju biti obrazložene i mogu biti osporene pred neovisnim tijelom.

Stegovni postupak protiv suca može biti pokrenut samo na temelju postojećeg prava i u skladu s prethodno utvrđenim pravilima postupanja. Stegovne mjere bi trebali biti proporcionalne.

Članak 7-2-Građanska i kaznena odgovornost

Građanski postupak protiv suca, u zemljama gdje je to dopušteno, kao i kazneni, uključujući lišenje slobode, može biti jedino dopušteno pod okolnostima koje ne utječu na njegovu/njezinu neovisnost.

Ispravljanje sudačkih pogrešaka bi trebalo prepustiti odgovarajućem sustavu pravnih lijekova. Svaki lijek za druge nedostatke u provođenju pravde leži samo u postupku protiv države.

Nije prihvatljivo da sudac bude izložen bilo kakvoj osobnoj odgovornosti, čak i putem naknade štete državi, u odnosu na obavljanje sudačke dužnosti, osim u slučaju krajnje nepažnje.

Članak 8-Naknada plaće, socijalna zaštita i umirovljenje

Članak 8-1-Naknada plaće

Sudac mora primati odgovarajuću plaću kako bi osigurao pravu ekonomsku neovisnost, a s time i svoje dostojanstvo, nepristranost i nezavisnost.

Plaća suca ne smije ovisiti o rezultatima njegova rada ili učinka niti se ona može smanjivati tijekom obavljanja sudačke dužnosti.

Pravila o plaćama sudaca trebaju biti usađena u pravne propise najvišeg mogućeg ranga.

Članak 8-2-Socijalna zaštita

Zakon pruža jamstvo sucima u obavljanju profesionalne dužnosti od socijalnih rizika povezanih s bolešću, porođajstvom, invalidnošću, dobi i smrću.

Članak 8-3-Umirovljenje

Sudac ima pravo na umirovljenje s anuitetom ili mirovinom u skladu sa svojom profesionalnom kategorijom.

Nakon umirovljenja, sudac se može baviti drugim pravnim profesionalnim zanimanjem, ako ona nije etički u neskladu s njegovom ranijom pravnom djelatnosti.

Sudcu se ne može uskratiti pravo na mirovinu s jednim razlogom da se bavi drugim profesionalnim zanimanjem.

Članak 9-Primjena Povelje

Članak 9-1-Primjena na sve osobe koje obavljaju sudačku dužnost

Povelja je primjenjiva na sve osobe koje obavljaju sudačku dužnost, uključujući neprofesionalne suce.

Članak 9-2-Primjena na javne tužioce

U zemljama gdje su pripadnici javnog tužiteljstva izjednačeni s sucima, gore navedena načela se mutatis mutandis primjenjuju na javne tužioce.

Članak 9-3-Nezavisnost tužitelja

Nezavisnost tužitelja-koja je neophodna za vladavinu prava-mora biti zajamčena zakonom, na najvišoj mogućoj razini, na način kako je i sucima.

Preveo:

Srđan Sessa

Sudski savjenik Županijskog suda u Zagrebu